

SZYMON WACH
POLITECHNIKA OPOLSKA

Recenzja książki Tomasza Chyrzyńskiego pt. „Język w Internecie. Formalne, semantyczne i funkcjonalno–pragmatyczn właściwości języka angielskiego i polskiego w komunikacji internetowej”. Olsztyn, 2012: Centrum Badań Europy Wschodniej Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. ISBN 8361605495, 185 stron

Abstract

The book by Tomasz Chyrzyński (entitled: *Language and the Internet. Formal, Semantic and Functional-Pragmatic Properties of English and Polish in Internet Communication*—written in Polish) undertakes the issue of electronic communication and the ways in which language evolves in connection with the processes which are best demonstrated on the Internet. There are five chapters, first two of which deal with the role of the Internet nowadays and research directions in Internet linguistics, respectively. Chapter 3 focuses on phonetic, grammatical, lexical and syntactic properties of English and Polish in electronic communication, noting the similarities, differences in the languages and changes in the linguistic behaviors of the participants. Chapter 4 describes the process of creating pseudonyms and nicknames on Internet forums, portals and chats, treating them as the expression of users' creativity and noting the diversity in them. Chapter 5 undertakes the analysis of lexical and stylistic properties of a microblog, called *Blip*, adopting the perspective of the ethnography of communication for this purpose. A criticism of the approach in the book is presented focusing on several aspects, which are not utilized in the book in a way that has been projected. The critical view in particular concerns the insufficient application of the ethnographic model proposed in the book.

Keywords: contrastive studies , CMC, Internet linguistics, nickname, microblog, ethnography of communication.

Książka Tomasza Chyrzyńskiego, pt. „Język w Internecie. Formalne, semantyczne i funkcjonalno-pragmatyczne właściwości języka angielskiego i polskiego w komunikacji internetowej” podejmuje temat komunikacji w Internecie, który wprawdzie był przedmiotem wielu opracowań naukowych, jednak nie doczekał się dotychczas podobnej publikacji w języku polskim. W książce przedstawione są zjawiska związane z ewolucją, jakiej podlega język w komunikacji elektronicznej (zwanej w pracy: komunikacją CMC). Praca składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów, z czego trzy ostatnie mają charakter analityczny, oraz zakończenia oraz spisu literatury przedmiotu. Całość zawiera 185 stron, z czego 156 to tekst, 24 to spis literatury, a resztę miejsca zajmują załączniki i dodatki. Wskazany w książce celem jest przegląd i systematyka zjawisk charakteryzujących komunikację przez Internet, a także opis historii badań prowadzonych w tym zakresie w języku polskim i angielskim. Autor wskazuje na pseudonimy i mikroblog jako dwa przykłady szczególnych form komunikacji reprezentatywnych dla komunikacji CMC. Do analizy komunikacji w mikroblogu zastosowana zostaje perspektywa etnografii komunikacji, co jest nowym elementem, który wnosi publikacja.

Książka oferuje ciekawą perspektywę badania, będącą na pograniczu językoznawstwa tekstowego, socjolingwistyki i pragmatyki. Bogaty przegląd literatury dowodzi dużej wiedzy autora o zjawiskach, które ujawniając się w Internecie są akceleratorami zmian, jakie dokonują się we współczesnych językach. Książka prezentuje szeroki przegląd literatury na temat komunikacji w Internecie, obejmujący wiele nowych i różnorodnych publikacji w języku polskim i angielskim. Niemniej jednak jest w niej wiele niedociągnięć i ujawniają się one w trakcie prezentacji. Przede wszystkim dotyczą one braku w książce przedstawienia przemyśleń autora czy jego przemyśleń odnośnie zaprezentowanej relacji, co pozostawia często wątpliwości co do zakresu i znaczenia przedstawionych zjawisk. Praca ma charakter relacjonujący i czytelnik często zwraca uwagę, że trafne wnioski pobrane z literatury nie są opatrzone komentarzami. Brakuje też w wielu przypadkach wystarczającej liczby przykładów, które być może pozwoliłyby czytelnikowi na własne wnioski, a na pewno urozmaiciłyby prezentację. Braki dotyczą także podejścia do metody etnograficznej, której ujęcie w publikacji w moim przekonaniu jest zawężone. W celu szczegółowego opisu zawartości, kolejne akapity tej recenzji są poświęcone na opis treści w kolejnych rozdziałach książki i opatrzone są komentarzem i uwagami.

W krótkim wstępie autor przedstawia temat i zamierzenie, którym jest całościowe spojrzenie na zakres badań nad komunikacją elektroniczną oraz przegląd i podsumowanie wiedzy w literaturze przedmiotu. Wskazany jest także drugi cel, którym jest przeprowadzenie badania synchronicznego na temat komunikacji elektronicznej, z perspektywy socjolingwistyki i językoznawstwa kontrastowego. Autor wskazuje także, że praca ma pozwolić na usystematyzowanie wiedzy w zakresie lingwistyki elektronicznej.

Pierwszy rozdział, pt. „Internet i jego rola we współczesnym świecie” jest poświęcony roli Internetu we współczesnym świecie. Z tekstu czytelnik może dowiedzieć się na temat technologii Internetu, jej wpływu na życie społeczne i kulturę, oraz gospodarczych i politycznych aspektów funkcjonowania nowego medium. Początek rozdziału prezentuje zasady funkcjonowania Internetu, jego historię, działanie i zastosowania. Godna docenienia jest prezentacja technologii internetowych w tej części i swoboda, z jaką autor korzysta z wielu źródeł opartych na wiedzy specjalistycznej. Autor wielokrotnie powołuje się na zasięg i znaczenie, jakie Internet osiągnął z czasem, w oparciu o źródła oparte na badaniach opinii publicznej. Jednak mocno doskwiera brak wskazania i udokumentowania dość oczywistego faktu, że oddziaływanie nowych mediów, które przyniósł za sobą Internet, prowadzi do bardzo silnej zmiany

w języku i sposobach komunikowania się szczególnie w grupach osób, które mają najsilniejszy kontakt z technologią jaką oferują nowe technologie. Wydaje się bowiem, że zmiana w języku nie jest wtórna wobec zmiany w kulturze, a raczej jest jej narzędziem i środkiem. Inna krytyczna uwaga dotyczy podrozdziału 1.3. dotyczącego biznesu i marketingu internetowego, który bardzo fragmentarycznie przedstawia kwestie związane z funkcjonowaniem nowych mediów. Brakuje tu przykładów opartych na wycuciu czy wiedzy autora. Na przykład, marketing internetowy nie ogranicza się tylko do kilku narzędzi wymienionych w podrozdziale 1.3.2, bo warto by też tam wskazać na inne zjawiska, jak lokowanie produktu (*product placement*) czy marketing wirusowy (*viral marketing*). Być może wyjaśnienie tego kryje się w fakcie, że wskazany podrozdział powstał w oparciu tylko o jedno źródło. Mam także wątpliwości, czy rzeczywiście następuje zmiana, jaką rzekomo przynosi Internet w komunikacji politycznej, o której mowa jest na stronie 22. Wyniki cytowanych badań wykazują raczej, że dostępność większej ilości informacji niekoniecznie ma wpływ na większą aktywność obywateli w wyborach. Autor jedynie wspomina o źródłach takich jak *Twitter* czy *Youtube*, a warto im poświęcić więcej uwagi ze względu na powszechność i kulturotwórczy charakter. Stanowią one bowiem dobre medium zarówno dla producentów, jak i konsumentów, aby reagować na aktualne tendencje lub wyrażać reakcję wobec nich.

Drugi podrozdział, pt. „Lingwistyka Internetu — kierunki badawcze” podejmuje przegląd zagadnień podejmowanych w badaniach języka w Internecie, czyli lingwistyki elektronicznej. Autor stwierdza, że ma to na celu dokonanie przeglądu i usystematyzowania terminologii i podejść w badaniach komunikacji internetowej. Rozdział rozpoczyna opis historii i rozwoju komunikacji komputerowej. Pisząc o zmianie w komunikacji autor wskazuje, jak komunikacja oparta na tekście stopniowo jest zastępowana przez coraz bogatsze w funkcje środki, które także muszą być uwzględnione w badaniach języka. Przy tym godne docenienia jest wskazanie na wielość podejść do badań komunikacji CMC. W rozdziale można poznać typologię pojęć używanych w komunikacji CMC, cele netlingwistyki, czy zakres badań nad dyskursem komputerowym. Jednak zaskakuje to, że cała relacja opatrzona jest zaledwie jednym zdaniem komentarza (str. 39). Podrozdział 2.2.2. jest godną polecenia lekturą oferującą przegląd nowych źródeł bibliograficznych. Ta część rozdziału przedstawia tradycyjną opozycję między mową i pismem w CMC. Autor powołuje się dotychczasowe badania, wykazujące, jak analiza mowy i pisma w komunikacji internetowej wskazuje na mieszanie się cech obu kanałów w komunikacji CMC, a także podaje inne podejście — w którym komunikacja CMC została uznana za trzeci, odrębny, kanał. Jednak brak jest tu wskazania na to, w jakim stopniu różnorodność języka wspólnot posługujących się nim w Internecie odzwierciedla ich różne potrzeby i jak odpowiadają one normom społecznym i strukturze, jaką reprezentują różne społeczności mowne. Dalej autor szczegółowo opisuje komunikację o różnym rejestrze i podsumowuje elementy mowy oraz pisma specyficzne dla komunikacji CMC. Podrozdział 2.3. podejmuje ciekawy temat odrębności stylu, który reprezentują mężczyźni i kobiety w komunikacji CMC. Poza ogólnymi elementami dotyczącymi stylu, ciekawe fragmenty w tej części dotyczą w moim przekonaniu różnemu znaczeniu, jakie płeć nadaje interakcji i wyrażaniu emocji przy pomocy środków dostępnych dzięki użyciu komputera. Bardzo ciekawa jest także prezentacja w części 2.4.2, dotycząca tego, jak komunikacja w internetowa w powszechnych językach poddaje się, z czasem nie, konieczności stosowania używania alfabetu łacińskiego w kodzie zdeterminowanym przez język angielski. W tej części podkreślone są zasługi nowych systemów komputerowych używanych do analizy języka a także możliwości, jakie nowe systemy dają w odniesieniu do języków rzadkich i ginących. Wydaje mi się, że

autor mógłby ten rozdział zakończyć uwagą dotyczącą możliwości, jakie współczesne technologie oferują w zakresie gromadzenia materiału i analizy języków zarówno dawnych jak i współczesnych.

Rozdział trzeci, pt. „Realizacja języka w Internecie” podejmuje charakterystykę użycia języka angielskiego i polskiego w odniesieniu do komunikacji przez Internet. Opis języka podjęty w książce ukazuje to, jak zmienia się fonetyka, zapis, interpunkcja, a także morfologia i składnia języka pod wpływem nowych mniej konwencjonalnych procesów, które są dostrzegalne w komunikacji CMC. Rozdział oferuje obszerny przegląd współczesnej literatury poświęconej tematyce CMC w języku angielskim i polskim. Wydaje mi się jednak, że w tej części byłoby wskazane bardziej szerokie ujęcie tendencji w języku Internetu, nie tylko takie, które opiera się na dostępnej literaturze, a raczej takie, które czerpałoby z badań opartych na materiale korpusowym. Na pewno nowe środki komunikacji i techniki Internetu niosą potrzebę wyrażania tego nowym językiem, co David Crystal nazwał nowomową (*netspeak*). Godny docenienia jest wnikliwy opis innowacji ortograficznych, co oparte jest to na współczesnym materiale i poparte interpretacją nowych zjawisk w kategoriach gier słownych, mody, infantylizowania czy inwencji użytkowników. Towarzyszy temu opis ekspresji w Internecie i jej reprezentacji. Podrozdział 3.3. poświęcony słowotwórstwu jest w części przeznaczony na prezentację akronimów w języku angielskim i polskim. W podrozdziale dotyczącym fonetyki autor wskazuje na przykład na pseudofonetyzację zapisu w CMC, co jednak pozostawia bez komentarza co do zasięgu czy występujących tendencji. Sprowadzone jest to do dwóch procesów, jak niekompetencja i ironia użytkowników. Jednak przy odniesieniu się do procesów gier słownych, upraszczania, akronimizacji, czy tworzenia zamkniętych społeczności dyskursu brak jest jednak wskazania na ekonomię w języku, która jest w moim przekonaniu w centrum tych procesów, a także brakuje odniesienia się do innych mediów internetowych (np. popularnych forów), które w moim przekonaniu stanowią znaczące medium zmiany następującej we współczesnej komunikacji. Przy opisie rozpowszechnienia nowych tworów autor nie odnosi się również do żadnego źródła, na jakim oparta jest ta prezentacja. Wydaje mi się, że wiele przykładów jest niecelnych, a pominięto ich funkcję, która jest często ograniczona do grupy użytkowników w wąskiej grupie dyskusyjnej. Brakuje w tym zakresie jakiejś nowej perspektywy badania, na przykład wskazania, jak następuje klasyfikacja informacji w analizowanych grupach osób zaangażowanych w komunikację CMC. Muszę jednak przyznać, że podrozdział dotyczący leksyki trafnie podsumowuje charakter procesów mieszania się języków i stylu, jaki charakteryzuje komunikację przez Internet, nie ograniczając się tylko do języka polskiego. Natomiast w części dotyczącej składni (podrozdział 3.5.) trzeba by wskazać, które z nowinek charakteryzują komunikację synchroniczną i asynchroniczną, ponieważ w pracy brak jest wskazania na użycie w nich różnych struktur, ich długość czy stopień post-edycji. Podrozdział 3.6. stanowiący podsumowanie rozdziału podejmuje prezentację funkcjonowania języka jako całości w komunikacji CMC, poprzez opis tzw. gatunków i hipergatunków internetowych. Jediną wadą w tym opisie jest brak ich interpretacji przy pomocy kategorii, które pojawiały się wcześniej w rozdziale, jak na przykład stopnia innowacyjności pod względem języka. Wydaje mi się jednak, wnioskując na podstawie klasyfikacji w rozdziale, że nie zgodzę się z wnioskami, choćby dlatego, że stopień kreatywności użytkowników i twórców gatunków formularz internetowy i forum dyskusyjne będzie niewątpliwie odmienny.

Rozdział czwarty, pt. „Pseudonim jako rodzaj nazewnictwa internetowego” podejmuje problem identyfikowania się użytkowników podczas komunikacji CMC przy pomocy tworzenia pseudonimów. Pisząc o kategoriach, jakie używane są do tworzenia nazw użytkowników portali, forów i czatów, autor dość bekrzytycznie skorzystał z klasyfikacji dostępnej w literaturze. Z analizy przykładów nazw użytkowników

przytoczonych w rozdziale można wysnuć wniosek, że kategorie te w ogromnym stopniu zlewają się, co zresztą autor przyznaje na stronie 129. Wielokrotnie, wykazując przykłady, autor sam stwierdza, że wiele nazw należy jednocześnie do więcej niż jednej kategorii, więc krytyka wskazanej wcześniej klasyfikacji w tym rozdziale byłaby wskazana, a jest jej brak. Najsilniejszą cechą funkcjonujących pseudonimów wydaje bowiem się być kreatywność ich użytkowników i gra słów stosowana w nich. Wskazanym byłoby przedstawić materiał i zinterpretować samodzielnie.

Rozdział piąty, pt. „Leksykalne, gramatyczne i stylistyczne właściwości nowych gatunków internetowych (na przykładzie mikroblogu)” poświęcony jest na prezentację cech charakteryzującej język w komunikacji CMC w oparciu o przykład mikroblogu w serwisie *Blip*. Autor wskazuje na etnografię komunikacji Della Hymesa jako odpowiednią perspektywę dla takiego badania. Zaprezentowana jest historia badań w etnografii, zdefiniowana zostaje społeczność mowna (zwana w pracy wspólnotą komunikacyjną) oraz elementy leksykalne, gramatyczne i stylistyczne, które współtworzą członkowie społeczności korzystających z usługi. Zawarty jest bardzo ciekawy opis tworzenia tagów internetowych i możliwości, jakie oferowane są za ich pośrednictwem. Do analizy interakcji autor odwołuje się do modelu *speaking grid*, którego poszczególne parametry są przedstawione w kolejnych podrozdziałach. Moje wątpliwości muszę zacząć od samego tematu. Sam wybór mikroblogu, a szczególnie podjęty temat mikroblogu *Blip* nie wydaje się dawać możliwości opisu, który najlepiej wykaże nowe zjawiska w komunikacji CMC, choćby za względu na jego silnie marketingowe i polityczne zabarwienie. Po drugie, widzę pewną niekonsekwencję w książce, ponieważ przykłady w części analitycznej pochodzą z popularnych dyskusji na forum, podczas gdy przykład miniblogu należy w moim przekonaniu do stylu wysokiego lub oficjalnego. Po trzecie, doceniając podejście i zastosowanie perspektywy etnograficznej badania, muszę zauważyć, że opis, która miał być etnograficzny, jest bardzo techniczny i przypomina w wielu miejscach instrukcję korzystania z programu. Zdecydowanie lepiej byłoby skoncentrować się na opisie repertuaru komunikacyjnego członków tej społeczności, zwracając uwagę na wzory wypowiedzi, rozmaite zachowania, czy szersze wskazanie kontekstu wypowiedzi. Z rozdziału nie dowiaduję się w wystarczający sposób, czy ten blog służy innym tematom niż polityka i marketing i jakie funkcje posiadają wymienione formy komunikacji. Ponadto, nie jestem pewien, czy uczestnicy dyskusji w przekonaniu autora tworzą jednolitą społeczność mowną czy wiele odrębnych społeczności dyskursu. Szersze zastosowanie etnografii komunikacji w tym zakresie mogło by pozwolić na wskazanie na występujące wzory komunikacji czy gatunki, na przykład te, które zostały wskazane w rozdziale trzecim. Można by też wskazać na reprezentatywne formy komunikacji stosowane w różnego rodzaju blogach, na przykład we wspomnianych dyskursach. Potencjalne wskazanie na zakres zmiany językowej pozwoliłoby zatem na wykazanie zmiany kulturowej, jaka odbywa się za pośrednictwem nowego medium komunikacji CMC. Podsumowując tę część, jestem przekonany, że możliwości oferowane przez perspektywę etnografię komunikacji nie zostały wykorzystane w wystarczającym stopniu.

Doceniając szeroki spis literatury zamieszczony w książce pragnę zwrócić uwagę na pewne braki i niedociągnięcia zauważone w nim. Brakuje tu trzymania się jednej konwencji, na przykład niektóre tytuły są pisane z małej litery, inne z dużej, nie widać więc tu konsekwencji. Nie zawsze są wskazane osoby redagujące daną publikację, brak jest podania pierwszych dat wydania wielu pozycji. Praca Antoniego Furdala pt. *Językoznawstwo otwarte* ukazała się w 1977, nie w 2000 roku, książka Muriel Saville-Troike *The Ethnography of Communication* pochodzi z 1982, a nie z 2003. Ponadto, Dell Hymes nie jest autorem,

tylko redaktorem książki *Language in Culture and Society* z 1964 r. Wydaje się, że należałoby w względach technicznych zachować większą staranność.

192

Reasumując, książka podejmuje bardzo aktualny temat współczesnego dyskursu na przykładzie komunikacji CMC, dążąc do opisu zmian, jakie wynikają z korzystania z nowego medium, jakim jest Internet. Taki temat powinien pozwolić na stworzenie ciekawej propozycji, szczególnie gdy podjęty jest temat nowej jakościowo komunikacji z perspektywy więcej niż jednej dyscypliny. Połączenie badania nad dyskursem internetowym i perspektywy etnografii komunikacji może wnieść wiele nowości do prowadzonych badań. Niestety liczne niedociągnięcia, jakie wykazuje ta pozycja, są poważne i powinny być poprawione podczas redakcji nowego wydania książki. Zdecydowanie najsłabszym punktem książki jest niedostateczne wykorzystanie perspektywy etnograficznej, która zostaje wcześniej zapowiedziana przez autora. Istotne braki dotyczą także części formalnej pracy, z czego wynika słaba realizacja tego, co autor zapowiada we wstępie. Najsilniejszą stroną tej pozycji jest oferowany przegląd literatury przedmiotu w języku polskim i angielskim. Jest to jednak ciekawa propozycja dla wszystkich zainteresowanych komunikacją CMC oraz zjawiskami, jakim podlega język wskutek przyspieszenia, jakie wynika z konieczności odnajdywania się w nowym, coraz bardziej wirtualnym, świecie.

*Academic
Journal
of
Modern
Philology*